

M A T E R I A Ł   P R A S O W Y

KONSERWACJA NAJSTARSZYCH ARCHIWALIÓW DIECEZJI WŁOCŁAWSKIEJ

Projekt dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

W 2015 roku pełnej konserwacji poddano dziewięć dokumentów pergaminowych z okresu między 1252 a 1616 r. oraz księgi rękopiśmienne z XV i XVI w.

Bezcenne zabytki piśmiennictwa

Zasób Archiwum Diecezjalnego we Włocławku zasadniczo dzieli się na księgi archiwalne oraz na dokumenty samoistne (tak pergaminowe, jak i papierowe). Najstarsze archiwalia w tym ostatnim zbiorze pochodzą z I połowy XIII w. W ramach tegorocznego projektu zakonserwowanych zostało dziewięć dokumentów pergaminowych z pieczęciami, datowanych od XIII w.

Wśród nich na pierwszy plan wysuwa się cała seria XIII-wiecznych pergaminów. Są to przechowywane przez Kapitułę książece nadania majątkowe i przywileje okazane biskupom włocławskim, wystawione przez książąt łęczyckich i kujawskich Konrada i Kazimierza oraz księcia pomorskiego Świętopełka. Mają one nieocenioną wartość dla badań historii miejsc wymienionych w tych dokumentach. To w większości pierwsze wzmianki historyczne o wielu miejscowościach (Dobrzejewice k. Torunia, Raciąż – dzisiaj Raciążek, Witowo, Ośkowice, Lubotyń, Zakrzewo, Barkowice). Podobną kategorię nadań majątkowych reprezentuje dokument kruszwickiego komesa Zdzisława z 1258 r. (w dokumencie wymienione miejscowości: Sławsko, Trzebuchowo, Zagajewice), czy też pierwotnie mocno zniszczony dokument prymasa Wawrzyńca Gembickiego z 1616 r. (dotyczący Wielunia i okolic).

Spośród rękopiśmiennych ksiąg archiwalnych przechowywanych w katedrze do najważniejszych należą księgi posiedzeń kapituły katedralnej, która to kapituła była właściwie współordynariuszem diecezji. Najstarsza księga kapituły najprawdopodobniej zaginęła w 1431 r., podczas ostatniego najazdu Krzyżaków na Włocławek. Szczęśliwie zachował się zbiór kolejnych pięciu tomów rękopiśmiennych, począwszy od 1435 r. Cztery tomy zostały zakonserwowane w latach 2012-2014. W bieżącym roku konserwacji poddano ostatnią spośród najstarszych ksiąg kapituły, spisaną w latach 1579-1595.

Wszystkie zakonserwowane w ramach projektu obiekty należą do najstarszych i najcenniejszych zabytków Włocławka. Nigdy wcześniej nie były konserwowane i eksponowane.

Diecezja Włocławska

Diecezja włocławska należy do najstarszych w Polsce. Jej położenie geograficzne (wzdłuż głównej rzeki Polski – Wisły, będącej w średniowieczu ważnym szlakiem handlowym, zapewniającym dostęp do morza, istotny dla handlu zagranicznego) i uwarunkowania polityczne (bezpośrednie graniczenie z Państwem Krzyżackim) spowodowały wielką rangę, przypisywaną biskupstwu na Kujawach i Pomorzu. Podczas sejmów biskupi włocławscy zajmowali miejsce zaraz obok arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa oraz mieli po nim drugi głos. Mieli także prawo do uczestnictwa w senacie Prus Królewskich. Stąd królowie i książęta polscy, licząc się ze znaczeniem kujawsko-pomorskich pasterzy, obdarowywali ich licznymi beneficjami i przywilejami, dzięki którym pod względem uposażenia biskupstwo we Włocławku plasowało się na trzecim miejscu w Polsce (zaraz po Gnieźnie i Krakowie). Miało to swoje odzwierciedlenie w obsadzeniu personalnym Włocławka: biskupi przychodzący tu z innych diecezji (np. z Poznania) traktowali swą nową stolicę biskupią jako awans, skąd mogli piąć się wzwyż już tylko do Krakowa (miało to miejsce 7 razy w historii) lub na prymasostwo w Gnieźnie (aż 18 razy).

Należy przywoływać w świadomości mieszkańców te bogate tradycje z przeszłości, związane z biskupstwem kujawsko-pomorskim. Ślady tych tradycji pieczołowicie przechowuje się w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, które przejęło bezcenne obiekty po dawnym archiwum kapitulnym bazyliki katedralnej.